

Pentru a doua parte a secolului V e.n., descoperirile monetare din Dobrogea rămân a fi sensibili mai rare decât cele din perioadele imediat anterioare. Această stare de fapt, care reflectă rezultanta raportului dintre ponderile economiilor monetară și naturală¹ precum și precara situație politico-militară a provinciei Scythia Minor în acest veac², rezultantă ce duce la o scădere sensibilă a intensității circulației monetare, este clar ilustrată prin faptul că din cele 102 localități dobrogene în care au fost aflate monede romane târzii, statistică pe care am întocmit-o pe baza materialului numismatic publicat și a celui inedit din colecțiile Muzeului de Istorie națională și arheologie Constanța, Institutul de arheologie din București și parțial din colecția Bibliotecii Academiei R. S. România, monedele romane emise după anul 450 e.n. sînt semnalate ca aflări izolate doar în 10 localități. Monedele emise de Leon I (457—474 e.n.), monede care ne interesează aici, sînt prezente în două tezaure dobrogene și anume în tezaurul de la Mircea Vodă³ și în cel aflat la Edificiul cu mozaic din Tomis⁴. În descoperiri izolate bronzurile cu efigia lui Leon I au fost aflate atît în marile centre urbane ale Scythiei Minor, la Durostorum⁵, Noviodunum⁶, Tomis⁷, Troesmis⁸, Tropaeum Traiani⁹, cît și în așezări urbane de mai mică însemnătate ca Stratonis Turris (Tuzla)¹⁰, ori în așezări militare romano-bizantine ca Murlighiol¹¹ și Izvoarele¹².

Am considerat, în acest context, ca fiind nu fără folos să prezentăm într-o scurtă notă două monede de bronz emise de Leon I aflate în Scythia Minor și să le însoțim și cu un foarte scurt comentariu numismatic, bronzurile fiind, în raport cu lucrarea de referință încă în uz¹³, variante ale catalogului LRBC¹⁴.

Prima monedă provine din vechiul fond al muzeului constănțean și, în lipsa datelor asupra locului și condițiilor de descoperire, date care astăzi sînt pierdute pentru tot acest fond, îl putem atribui, fără a greși, un Dobrogea *passim*. Cea de a doua monedă, aflată foarte probabil în zona marilor așezări urbane de la Durostorum, aparține colecției binecunoscutului iubitor al antichităților de la Dunărea de jos, care a fost Pericle Papahagi¹⁵ și se păstrează acum în colecția Băncii Naționale, colecție cedată în anii '50 Bibliotecii Academiei¹⁶, iar apoi Muzeului de istorie a R. S. România.

1 AE 1,03 g, 11 mm.

D N L-EO, Bust diad., cu palud. spre dr.

Leu mergînd spre st.

LRBC II, nr. 2009 var, Heraclea, a. 457—474 e.n. AE 4.

*
SMH[A]

2 AE —

D N LEO PERPE . . . , Bust diad., cu palud. spre dr.

Împărat și captiv.

LRBC II, nr. 2265-7 var., Constantinopolis, a. 457—474 e.n. AE4.

*
CON

Monetăria din Heraclea este prezentă în lucrarea de referință, LRBC, pentru monedele împăratului Leon I, doar cu două emisiuni și anume emisiunile cu monogramă de tip lb și cu legenda aversului D N LEO PERPET AVG (tip 8)¹⁷ și cu leu mergînd spre st. și legenda aversului incertă¹⁸. Legenda înscrisă pe aversul monedei D N L-EO, conform clasificării LRBC de tip 12¹⁹, completează în mod fericit cu un element esențial emisiunea heracleotă leu mergînd spre st.

Pentru emisiunile cu împărat și captiv pe revers, bătute de atelierul monetar din Constantinopolis, catalogul LRBC înregistrează legende de avers D N L-EO, D N — LEO și D N LE-ONIS (tip 12, 13 și 15), în vreme ce legenda înscrisă pe aversul monedei prezentate mai sus aparține tipologic grupelor mai timpurii²⁰, caracterizată prin prezența în titulatura imperială a apelativului „Perpet”. Fînd, din păcate, incompletă, legenda este de atribuit doar grupului de legende de tip 8,9 și 10 A, conform clasificării LRBC²¹, adică D N LEO PERPET AVG, D N LEO PERPET și D N LEO PERPE AVG. Aceste legende sînt utilizate de monetăria din capitala imperiului în emisiunile cu leu șezînd (leg. 8)²², cu împărăteasă și b/E în cîmp (leg. 9)²³ și cu monograma 2 (leg. 10 A)²⁴. Deși este necesar să așteptăm confirmarea și precizarea necesară printr-o monedă mai bine păstrată, am înclina acum să preferăm legenda D N LEO PERPET AVG (tip 8), deoarece moneda prezentată aici aparține primei emisiuni din seria constantinopolitană cu împărat și captiv pe revers și, normal, ar trebui să fie mai apropiată în timp de emisiunea anterioară cu leu șezînd, emisiunea care utilizează pentru avers legenda de tip 8, decît de emisiunile cu împărăteasă și monograma 2 la care sînt folosite și legende de tip 9 și 10 A.

NOTE

1. Em. Condurachi, *Probleme monetare și economice în secolul V d. Ch.* CNA, 15, 1940, p. 218—226, Idem, *Problema schimbului în natură și a schimbului în bani în imperiul roman în sec. IV—V e.n.*, AUB, 9, 1957, p. 15—26.

2. I. Barnea în R. Vulpe, I. Barnea, *Din istoria Dobrogei, II, Perioada Dominatului (sec. IV—VII)*, București, 1968, p. 402—409.

3. R. Ocheșeanu, *Tezaurul de monede romane tirzi de la Mircea Vodă, (jud. Constanța)*, BSNR, 70—74, nr. 124—128, 1981, p. 231—237.

4. Al. Popeea, R. Ocheșeanu, *Tezaurul de minimii de la Edificiul cu mozaic din Tomis, mss.*

5. Inedite în col. Pericle Papahagi, inv. col. B.N. 175.

6. Gh. Poenaru Bordea, V. H. Baumann, *Monede romane și bizantine provenite din nordul Dobrogei, Peuce*, 4, 1975, p. 142, nr. 71.

7. R. Ocheșeanu, P. I. Dicu, *Monede antice și bizantine din Dobrogea BSNR*, 75—76, nr. 129—130, 1983, p. 445, nr. 23, și alte cinci inedite în colecția muzeului constănțean, din care una descoperită de C. Scorpan în săpăturile de la Parcul Catedralei, 1972 și două de la Edificiul cu mozaic.

8. E. Oberländer-Târnoveanu, *Monede antice și bizantine descoperite la Troesmis, Peuce*, 8, 1980, p. 274, nr. 172, 173, 174 și p. 277, nr. 229.

9. Al. Barnea, R. Ocheșeanu, *Tropaeum Traiani, Descoperirile monetare, mss.*

10. Inedit, col. Institutului de Arheologie București.

11. Gh. Poenaru Bordea, *Monede recent descoperite la Histria și unele probleme de circulație monetară în Dobrogea antică, Pontica*, 4, 1971, p. 326, nota 33.

12. V. Culiță, *Moneda măruntă romano-bizantină din secolul al V-lea e.n. și unele replici în plumb de la Izvoarele, jud. Constanța, Pontica*, 5, 1972, p. 367—400, în așezare au fost aflate 99 monede din anii 425—450, de la Marclan 28 monede, de la Leon I 64 de monede, de la Zeno și Basiliscus 51 de monede iar nummii de la Anastasius 51 de monede.

13. R.A.G. Carson, J.P.C. Kent, *Late Roman Bronze Coinage, A.D. 324—498, part II, Bronze Roman Imperial Coinage Of The Later Empire, A.D. 346—498, Londra*, 1965, prescurtat LRBC II.

14. O recentă descoperire numismatică din Scythia Minor permite să putem atribui și atelierului monetar din Nicomedia, tipul, până acum considerat a fi propriu atelierului din capitala imperiului, cu împărăteasă și b/E în câmp, moneda descoperită având în exergă sigla NIC; Vezi V. Culiță, *Asupra unei monede*

de la Leon I emisă la Nicomedia, SCN, 8, 1980, p. 161.

15. Vezi Pericle Papahagi, *Un tezaur de monede romane Imperiale găsit în Silistra*, CNA, 18, 129, 1944, p. 210, nota 1.

16. O. Iliescu, *Colecția numismatică a Băncii de stat a R.P.R.*, SCN, 1, 1957, p. 485

17. LRBC II, nr. 2008, Heraclea, L8B.

18. LRBC II, nr. 2009, Heraclea, LB, și p. 107, nr. 2009, „obs. reading uncertain”.

19. LRBC, part II, Emperors and obverse legends, Leon I.

20. *Ibidem*. p. 44.

21. Vezi supra nota 19.

22. LRBC II, nr. 2259.

23. LRBC II, nr. 2274.

24. LRBC II, nr. 2271.

DEUX MONNAIES INÉDITES DE LÉON I-ER

— RÉSUMÉ —

L'auteur présente deux monnaies en bronze émises par Leon I-er, découvertes en Dobroudja et qui constituent des variantes de légende par rapport à L.R.B.C., le catalogue de référence.

La première monnaie émise par l'atelier de Héraclée (L.R.B.C. II, nr. 2009 var.), a sur l'avvers la légende DN L-EO (tip 12).

La seconde, moins conservée, est battue par l'atelier monétaire de Constantinople (L.R.B.C. II, nr. 2265—7 var) et porte inscrite sur l'avvers une légende du groupe dont l'appellatif est « Perpet ». La légende est malheureusement incomplète et c'est pourquoi on ne peut pas préciser le temps de la légende. L'auteur est enclin à affirmer que du point de vue chronologique cette émission s'approchant plus de l'émission « lion assis » est plutôt de la légende type 8.